

Leikskólabörn og tungumálastefna fjölbreyttra fjölskyldna þeirra: Notkun tungumála í tví- og fjöltýngdum fjölskyldum

Inngangur

Fjölgun íbúa af erlendum uppruna í íslensku samfélagi undanfarin ár endurspeglast í menntakerfinu. Árið 2020 höfðu 2.938 börn, eða 15,6% allra leikskólabarna (Hagstofa Íslands 2022a) og 5.611 eða 12% allra grunnskólanemenda (Hagstofa Íslands 2022b) önnur móðurmál en íslensku. Ýmsar rannsóknir hafa varpað ljósi á tækifæri og áskoranir í íslensku menntakerfi vegna aukins fjölbreytileika nemenda, en rannsóknir er snúa að tungumálastefnu fjölskyldna og notkun tungumála á heimilum eru fáar.

Markmið þessarar greinar er að varpa ljósi á tungumálastefnur fjöltýngdra fjölskyldna á Íslandi, aðferðir sem fjölskyldur nýta við kennslu tungumála, og áskoranir og tækifæri sem foreldrar upplifa í tengslum við fjöltýngi barna sinna. Spurningar sem leitað er svara við eru:

Hvernig viðhalda foreldrar og þróa fjöltýngi barna sinna?

Hvaða tungumál eru töluð á heimilunum og hvernig eru þau valin?

Hvaða tækifæri og áskoranir upplifa foreldrar í tengslum við fjöltýngi barna sinna?

Hvaða áhrif hefur tungumálastefna fjölskyldna á nám barnanna?
Hvernig er unnið með fjöltyngi í leikskólum barnanna?

Þátttakendur eru foreldrar af erlendum uppruna sem tala fjölbreytt tungumál og leikskólastjórar í leikskólum barna þeirra.

2. Tungumál í íslensku samfélagi og menntakerfi

Tungumálahópar á Íslandi eru fjölbreyttir og stærð þeirra misjöfn. Þó að tungumálahópar hafi ekki verið kortlagðir sérstaklega eru fæðingarlönd íbúa á Íslandi skráð. Árið 2021 voru langflestir íbúar sem fæddir voru utan Íslands, eða 20.553, skráðir með Pólland sem upprunaland. Minni hópar eru margir og fjölbreyttir, t.d. voru 550 skráðir með Ungverjaland sem upprunaland, 2.087 með Lettland, 2.276 með Filippseyjar og 402 með Síryland (sjá Hagstofa Íslands 2022c).

Leikskólar á Íslandi byggja starf sitt á aðalnámskrá leikskóla, stefnum sveitarfélaga og stefnum einstakra leikskóla. Aðalnámskrá leikskóla er „ætlað að samræma menntun, uppeldi og umönnun leikskólabarna að því marki sem þörf er talin á auk þess að vera farvegur til að tryggja jafnrétti allra barna til menntunar og uppeldis í leikskólum landsins“. Aðalnámskráin er jafnframt reist á sex grunnþáttum menntunar sem eru hafðir að leiðarljósi við námskrárgerðina. Þeir eru: læsi, sjálfbærni, heilbrigði og velferð, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og sköpun.

Auk aðalnámskrár hafa undanfarin ár verið þróaðar stefnur tengdar fjölmenningu og fjöltyngi. Þannig var árið 2020 gefinn út af mennta- og menningarmálaráðuneytinu *Leiðarvísir um stuðning við móðurmál og virkt fjöltyngi í skóla- og frístundastarfi* (Stjórnarráð Íslands. Mennta- og menningarmálaráðuneytið 2020). Þar kemur m.a. fram sú afstaða að kunnátta í íslensku sé forsenda farsællar skólagöngu og þátttöku í íslensku samfélagi, en jafnframt að „móðurmál fjöltyngra barna [séu] undirstaða tengsla þeirra við foreldra, ættingja og vini á Íslandi og í öðrum löndum“ (bls. 4). Í leiðarvísinum er enn fremur fjallað um kunnáttu í fleiri en einu tungumáli sem fjársjóð „sem þarf að efla og byggja upp því öll tungumál opna dyr að menningarheimum

og gera tilveruna ríkari. Fjölbreytileg tungumálafærni borgara felur ekki aðeins í sér möguleika þeirra sjálfra, eins og fleiri möguleika til náms og tækifæri til að sinna fjölbreyttari störfum, heldur getur hún einnig auðveldað alþjóðlegt samstarf íslensku þjóðarinnar“ (bls. 4). Þá kemur fram í leiðarvísunum að það sé sameiginlegt verkefni allra, skóla, frístundastarfs og foreldra, að skapa umhverfi sem metur tungumálakunnáttu að verðleikum. Enn fremur er lögð áhersla á að fjöltyngi sé verkfæri til að stuðla að félagslegu réttlæti og uppbyggingu samfélagsins og að mikilvægt sé að „allir þeir sem starfa með fjöltyngdum börnum og ungmennum tileinki sér jákvætt viðhorf til fjölbreyttra tungumála“ (bls. 5). Þá eru skólar hvattir til að móta sér tungumálastefnu sem starfsfólk og nemendur geta haft að leiðarljósi í daglegu starfi og samskiptum.

2. Fræðilegur grunnur

2.1 Tungumálastefna fjölskyldna

Samkvæmt King o.fl. (2008) fjallar rannsóknarsvið tungumálastefnu fjölskyldna um hvernig tungumálum er stjórnað, hvernig þau eru kennd og hvernig er samið um notkun þeirra innan fjölskyldna. Þar koma saman rannsóknir á fjöltyngi, máltöku, málstefnu og menningarfræði. Þó að fjölskyldur séu í lykilstöðu til að viðhalda og varðveita tungumál samkvæmt Lanza (2007), þar sem þær hafa sín eigin viðmið um málnotkun, standa þær frammi fyrir ýmsum áskorunum í viðleitni sinni til að ala upp tvítyngd eða fjöltyngd börn. Schwartz og Verschik (2013) benda á að fjölskyldur séu til dæmis að glíma við tímapressu og tungumálakröfur skóla og samfélaga. Þrátt fyrir krefjandi aðstæður tekst sumum fjölskyldum þó að halda í tungumál sín og nota þau með börnum sínum.

Samkvæmt Spolsky (2007) tengist tungumálastefna fjölskyldunnar almennum félags- og menningarlegum aðstæðum, félagslegri stöðu og eiginleikum tungumálahópsins, auk einkenna fjölskyldunnar sjálfrar. Þessir ólíku þættir skapa ýmsar áskoranir sem og tækifæri fyrir fjölskyldur. Spolsky fjallar um þrjá meginþætti í tungumálastefnu fjölskyldna; málvenjur, viðhorf til tungumála og

viðleitni til að breyta eða stjórna tungumálanotkun.

Curdt-Christiansen (2013) heldur því fram að tungumálastefna fjölskyldna sé einnig undir áhrifum efnahagslegra, pólitískra og félagslegra þátta í tilteknu samfélagi. Auk þess nefnir Curdt-Christiansen (2013) að tungumál hafi mismunandi gildi hjá fjölskyldum sem geti tengst félagsmenningarlegum og tilfinningalegum þáttum. Þessir þættir eru mismunandi milli fjölskyldna og Schwartz (2018) bendir á að tungumálastefna og málstjórnun fjölskyldunnar geti verið undir áhrifum frá tungumálahópum og skólum.

Tungumálastefna foreldra og málnotkun fjölskyldna geta haft mikil áhrif á tungumálanám og sjálfsmynd barna. Margar fjöltyngdar fjölskyldur taka virkan þátt í að velja hvaða tungumál þau nota og kenna börnum sínum á heimilinu og semja þannig um og innleiða tungumálastefnu fjölskyldunnar (King, Fogle og Logan-Terry 2008). Wilson (2020) bendir á að í slíkum fjölskyldum geti ákvarðanir um hvaða tungumál skuli talað verið mjög pólitískar og að þær geti haft áhrif á tengsl barnanna við stórfjölskyldu hvers foreldris. Enn fremur geta tungumálastefnur fjölskyldunnar orðið fyrir áhrifum af ýmsum stefnum og uppeldisaðferðum í skólum barna þeirra og af samstarfi foreldra og skóla. Þegar börn koma inn í nýtt samfélag, eins og skóla, þar sem talað er meirihlutatungumál, standa þau einnig frammi fyrir menningartengdum áskorunum. Þessi börn þurfa ekki aðeins að læra orðaforða, málfræði og læsi á meirihlutamálinu sem og öðrum tungumálum, heldur einnig að þekkja og tileinka sér menningarleg viðmið sem tengjast málnotkuninni. Tví- eða fjöltyngd börn, sem eru fjölbreyttur hópur, upplifa muninn daglega og öðlast smám saman innsýn í öll tungumál sem þau upplifa. Stundum nota fjöltyngd börn mörg tungumál og virkja öll málfræðileg úrræði sem þau hafa yfir að ráða til að ná samskiptamarkmiðum (García og Wei 2014). Jafnframt heldur Wilson (2020) því fram að þó að tungumálastjórnun foreldra hafi tilhneigingu til að miða að því að miðla tungumálaarfleifð sem oft tengist tilfinningalegum tengslum þeirra við upprunalandið, eigi börn þeirra – sem gætu hafa fæðst í nýja landinu – ekki í jafn djúpum tengslum við upprunamenningu foreldranna. Þar af leiðandi getur tungumálaval barnanna verið öðruvísi en foreldra þeirra.

Rannsóknir á tungumálastefnu fjölskyldna á Íslandi eru fáar. Markmið rannsóknar Renötu Emilsson Pesková (2021) (sjá einnig í

Þessu riti) var að kanna samspil tungumálaforða fjöltyngdra nemenda og skólareynslu þeirra. Niðurstöðurnar benda til þess að samspil tungumálaforða nemendanna og skólareynslu þeirra eigi sér stað meðal fjöltyngdra nemenda, í því hvernig þeir móta tungumálasjálfsmyndir sínar í samskiptum við aðra, og í þeim námsrýmum þar sem þeir leitast við að upplifa vellíðan og ná árangri í námi. Renata heldur því fram að mjög áhugasamir og framtakssamir foreldrar og móðurmálskenningar vegi upp á móti eintyngdum áherslum grunnskóla og skapi þannig saman aðstæður sem gera fjöltyngdum nemendum kleift að skara fram úr í námi.

Í stuttu máli má segja að tungumálastefnur og starfshættir fjölskyldna séu fjölbreyttir og tengist félags- og menningarlegum aðstæðum, svo og félagslegri stöðu fjölskyldnanna. Þó að rannsóknir hafi sýnt að margar fjöltyngdar fjölskyldur taki virkan þátt í að efla og styðja við fjöltyngi barna sinna, skortir þær oft stuðning frá skólum barnanna.

2.2 Tví- og fjöltyngismenntun í skólum

Cummins (2001) heldur því fram að til að búa til námsrými sem bregðast við þörfum tungumála- og menningarlega fjölbreyttra barnahópa og fjölskyldna þeirra þurfi skólar að þróa leiðir til að innleiða starfshætti þar sem fjölbreytileikanum er fagnað. Til að þróa slík vinnubrögð er mikilvægt að byggja á fyrri menningar- og tungumálaupplifun barna og þekkingu. Chumak-Horbatsch (2012) heldur því fram að flest fjöltyngd börn hefji leikskólanám sitt með nokkra kunnáttu í heimamáli sínu og grunnskilning á læsi. Foreldrar margra ungra barna óska eftir því að þau læri nýja tungumálið eða meirihlutamálið á sama tíma og þau þrói áfram heimamál sitt og læsi (Chumak-Horbatsch 2012). Cummins (2004) og Chumak-Horbatsch (2012) hafa haldið því fram að áherslur á meirihlutatungumál og eintyngi í skólum geti stuðlað að þöggun fjöltyngdra barna, oft með alvarlegum afleiðingum. Þessi börn skynja og skilja fljótt að tungumál þeirra hefur enga merkingu, er stundum ekki leyfilegt og skiptir minna máli en tungumál þeirra sem tala meirihlutamál leikskólans. Þess vegna er þörf á starfsaðferðum til að efla nám allra barna í tungumála- og menningarlega fjölbreyttu námssamhengi, eins og

kemur m.a. fram í *Leiðarvísi um stuðning við móðurmál og virkt fjöltyngi í skóla- og frístundastarfi* (2020). Slík vinnubrögð beinast að fjöltyngdu og fjölmenningslegu lífi barna og byggja á efnivið á tungumálum barnanna, svo og nánú samstarfi við foreldra (Hanna Ragnarsdóttir 2018, 2021; Hellman o.fl. 2018).

Skólastarf með hópum fjöltyngdra nema getur verið flókið vegna fjölbreytileika tungumála og fjölskyldna, svo og fjölbreyttra tungumálastefna þeirra (Schwartz og Palviainen 2016). Samkvæmt Schwartz (2018) sýna núverandi rannsóknir í leikskólum að margir kennarar standa frammi fyrir daglegum áskorunum þegar þeir leitast við að vinna með mörg tungumál. Sífellt fleiri börn eru tvítyngd eða fjöltyngd þegar þau fara í leikskóla og hæfni í tungumálum þeirra getur verið töluvert mismunandi. Robinson og Días (2006) benda á að sum börn og fjölskyldur þeirra sem koma úr minnihlutahópum séu álitin vera menningarlega eða tungumálalega snauð í skólum og eru því jaðarsett. Þess vegna sé afar mikilvægt að starfsfólk leikskóla byggi á menningar-, tungumála- og félagsauði barna, fjölskyldna og starfsfólks með mismunandi bakgrunn. Banks (2013), sem skrifar í bandarísku samhengi, bendir á að fjölbreytileiki fjölskyldna geti endurspeglast í mismunandi samskiptastílum og væntingum. Hún heldur því fram að kennarar muni missa af því að heyra sjónarmið foreldra ef þeir taka ekki virkan þátt í skólastarfi. Foreldrar geti veitt kennurum einstakar og mikilvægar upplýsingar og lagt til ýmis úrræði. Banks heldur því enn fremur fram að þátttaka foreldra í skólum geti einnig gagnast fjölskyldumeðlimunum sjálfum.

Í stuttu máli þarf skólastarf að byggja á fyrri þekkingu og kunnáttu barna, m.a. í tungumálum. Enn fremur er virkt samstarf skóla og fjölbreyttra fjölskyldna nauðsynlegt til að styðja við tví- eða fjöltyngi barnanna og vinna gegn jaðarsetningu þeirra.

3. Rannsóknin

Verkefnið er eigindleg tilviksrannsókn með níu tví- og fjöltyngdum fjölskyldum af erlendum uppruna og leikskólum barna þeirra. Fjölskyldurnar voru staðsettar í þremur sveitarfélögum á Suður- og Suðvesturlandi og valdar með markmiðsúrtaki á grundvelli upplýs-

inga frá leikskólum. Sveitarfélögin voru valin til að endurspegla ólíka staðsetningu og menntastefnu á Íslandi. Leitað var til fræðsluskrifstofa í sveitarfélögum um leyfi til rannsókna í þeim leikskólum sem valdir voru í verkefnið. Leitað var til leikskólastjóranna um leyfi til að gera rannsókn í leikskólunum. Gögnum fyrir þessa grein var safnað frá 2020 til 2021 með hálfskipulögðum viðtölum við alls tíu foreldra í níu fjölskyldum (eitt foreldri í átta fjölskyldum og tvo foreldra saman í einni fjölskyldu) og fjóra skólastjóra í þremur leikskólum sem börnin sóttu. Rætt var einu sinni við hvern þátttakanda. Viðtöl við foreldrana voru tekin á heimili þeirra eða á netinu, eftir vali þeirra og eftir aðstæðum á tímum heimsfaraldursins. Í einum leikskólanna var rætt við leikskólastjóra í leikskólanum en í hinum leikskólanum var rætt við þá á netinu. Gagnasöfnun með börnunum og athugunum í leikskólum var frestað vegna faraldursins.

Foreldrarnir í rannsókninni hafa mismunandi móðurmál og tilheyra bæði litlum og stórum tungumálahópum á Íslandi. Tungumálin sem þessar fjölskyldur tala heima eru fjölbreytt; pólska, rúmenska, ungverska, lettneska, litháíska, serbneska, spænska, enska og íslenska. Foreldrar í sex af níu fjölskyldum eru með mismunandi móðurmál og nota ensku til samskipta heima. Foreldrarnir hafa búið á Íslandi í tvö til 22 ár og var aldur þeirra frá 25 til 43 ára þegar viðtölin fóru fram.

Hálfskipulögð djúpvíðtöl voru notuð við gagnasöfnun þar sem þau beinast að upplifun þátttakenda og voru valin til að draga fram skoðanir þátttakenda eins skýrt og nákvæmlega og hægt var (Flick 2006; Kvale 2007). Hálfskipulögð viðtöl gera rannsakanda kleift að skipuleggja innihald viðtalanna en veita um leið sveigjanleika og gefa þátttakendum tækifæri til að ræða opinskátt um valið innihald.

Í viðtalsrammanum sem þróaður var fyrir viðtölin við foreldra var spurt um þætti eins og málstefnu og starfshætti fjölskyldunnar, hvernig þau viðhalda og þróa móðurmál barna sinna, tengsl þeirra við tungumálasamfélög sín hérlandis og erlendis og tengsl við leikskóla barnanna. Viðtölin við foreldrana fóru fram á ensku eða íslensku. Foreldrarnir völdu hvaða tungumál myndi henta þeim betur. Allir foreldrar í rannsókninni töluðu annað þessara tveggja tungumála. Í viðtalsrammanum fyrir viðtölin við leikskólastjórana var sjónum beint að þekkingu þeirra og viðhorfum til tví- og fjölyngis, hvernig

unnið var með tungumál í leikskólunum og samstarfi við foreldrana. Viðtölin við leikskólastjórana fóru fram á íslensku.

Viðtölin voru afrituð orðrétt og greind með þemagreiningu (Braun og Clarke 2013; Creswell 2009) og Atlas.ti hugbúnaður notaður til að kóða viðtölin. Eftir að hafa notað Atlas.ti til að fá yfirsýn yfir kóðunina voru upphaflegu kóðarnir endurmetnir, lagfærðir og flokkaðir til að þróa lokapemu.

Rannsóknin fylgdi hefðbundnum siðareglum og var unnin í samræmi við Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga og siðareglur háskólanna um vísindarannsóknir (2020). Kynning á rannsókninni og eyðublað fyrir upplýst samþykki var útbúið á íslensku og ensku, tungumál sem væntanlegir þátttakendur skildu. Upplýst samþykki var fengið frá öllum þátttakendum.

4. Niðurstöður

Á meðan sumar fjölskyldur sem taka þátt í rannsókninni hafa búið hér á landi í stuttan tíma og eru ekki vissar um að þær muni halda áfram að búa á Íslandi, hafa aðrar fjölskyldur og einstakir foreldrar búið hér á landi í mörg ár eins og lýst er hér að ofan. Niðurstöðurnar benda til þess að fjölskyldurnar hafi fjölbreytta tungumálastefnu og ólíkar skoðanir á mikilvægi móðurmála, íslensku og ensku – sem er töluð af mörgum á Íslandi þó að íslenska sé opinbert tungumál. Sumir foreldranna líta fyrst og fremst á það sem hlutverk sitt að vera móðurmálskennarar barna sinna en á sama tíma vilja þeir styðja við íslenskunám þeirra.

Helstu þemu sem fengust úr gögnunum við greiningu voru eftirfarandi: *Móðurmálskennsla og móðurmálsnám; mikilvægi íslenskunáms; hlutverk ensku; og vinna með fjöltyngi í leikskólum barnanna.*

4.1 Móðurmálskennsla og móðurmálsnám

Þetta þema felur í sér áherslur foreldra við móðurmálskennslu og móðurmálsnám barna sinna.

Allir foreldrar sem tóku þátt höfðu hugsað um tví- eða fjöltyngi barna sinna og voru meðvitandi um málefni tengd þessu. Flestir for-

eldrar höfðu lesið greinar og rannsóknir sem tengdust fjöltyngi. Þeir höfðu skýra og vel uppbyggða tungumálastefnu og höfðu skipulagt notkun tungumála heima fyrir. Foreldrarnir voru allir ákveðnir í að styðja við móðurmál barna sinna með ýmsum hætti. Ein móðir sagði:

Ég veit ekki hvort það er eitthvað til á Íslandi, svo sem formleg leið til að læra móðurmál mitt, en ég myndi allavega vilja kenna þeim eins mikið og hægt er, og ég hef tengslanet af fólki frá mínu landi hér. Ég trúi því að félagsskapur við þau muni hjálpa til við móðurmálsnámið. (Móðir, serbnesk, 38 ára)

Önnur móðir útskýrði hvers vegna henni þætti mikilvægt að kenna börnum sínum móðurmál:

... ég get talað með henni og útskýra tilfinningar og allt sem ég er að meina og líka ... talað með ömmu og afi og ég á líka ... ein systir og einn bróðir. ... Líka tala með þeim á lettnesku og amma og allir. Ég held ... við þurfum að tala lettnesku. Það er bara punktur vegna ... við erum frá Lettlandi. (Móðir, lettnesk, 33 ára)

Eins og fram kemur í þessari tilvitnun lagði þessi móðir áherslu á að börnin hennar lærðu og viðhéldu móðurmáli sínu.

Allir foreldrar höfðu skýrar en þó mismunandi hugmyndir um aðferðir til að styðja við tví- eða fjöltyngi barna sinna. Foreldrarnir ræddu um að nota frásagnir, sögubækur, hljóðbækur, söngva, ljóð og mismunandi leiki auk ýmiss konar fræðsluefnis á netinu og í sjónvarpi, teiknimyndir, tónlist og myndir. Ein móðir lýsti því að henni fyndist mikilvægast að hafa bækur tiltækar fyrir börnin sín:

Ég held satt að segja að bækurnar spili stórt hlutverk svo ég ... hrósa mér fyrir það, því að vera ástfangin af bókum ... Ég var að velja bækur sem eru bæði áhugaverðar fyrir foreldri og barn svo mér myndi ekki leiðast að lesa þær. Það er mjög mikilvægt að þær séu bæði skemmtilegar og fallegar á sama tíma, eða bara fjörugar ... þær þurfa ekki að hafa nein sérstök skilaboð ... bara laða börnin að þeim og kenna þeim að bækur eru skemmtilegar. Þetta er risastór hlutur. ... við erum ekki með sjónvarp heima. (Móðir, pólsk, 37 ára)

Önnur móðir lýsti því hvernig hún og eiginmaður hennar höfðu mismunandi leiðir til að styðja við móðurmál barna sinna heima:

Maðurinn minn vill frekar bara segja sögurnar en ég styð hugmyndina um að lesa svo hún geti skilið tengslin á milli orðanna og þess sem er skrifað í bókinni. Þetta er sem sagt það sem við erum að gera og síðast þegar við fórum heim keyptum við bækur með rímum og ljóðum til að hjálpa henni og stundum reynum við að leika okkur með stafina líka. Hún hefur gaman af tónlist og hlustar því á lög á mismunandi tungumálum ... síðan hún var mjög lítil og við höfum verið að lesa fyrir hana á hverju kvöldi síðan hún var barn. Annaðhvort maðurinn minn eða ég en það er aðeins meira frá minni hlið en, já, rúmenska er líka til staðar. Og við reynum að gera það jafnt en auðvitað er það ekki svo. Við leyfum henni að hlusta á sögur á rúmensku og ungversku og lög og hún er að horfa á teiknimyndir á móðurmálunum. (Móðir, ungversk, 33 ára)

Öll börnin töluðu ólík tungumál í daglegu lífi heima að sögn foreldra, og kölluðu foreldrar það blöndun. Ein móðir lýsti því hvernig barnið notaði stundum fjögur tungumál í einni setningu og hvernig foreldrar brugðust við þessu. Í þessari fjölskyldu höfðu foreldrar samskipti á ensku þar sem þeir höfðu mismunandi móðurmál:

Ég meina, ég myndi segja að ... við myndum ekki skipta yfir í að tala við hana á ensku ef hún er að tala við okkur á ensku, svo ég myndi svara henni á ungversku eða maðurinn minn svarar henni á rúmensku því það er það sem við viljum að hún tali. Auðvitað má hún tala hvaða tungumál sem hún vill eða ef hún segir setningu á fjórum tungumálum, þá er það allt í lagi. Ef hún þarf hjálp og ef hún vill þýða eða er að leita að orði þá hjálpum við henni auðvitað en það sem við gerum líka, því við viljum ekki leiðrétta hana ... við segjum henni ekki að það sé rangt ... Við endurtökum bara setninguna rétt, svo hún heyri hana. Þannig að ef hún segir eitthvað við mig á þremur ólíkum tungumálum, þá bara já, allt í lagi, svo þú vilt það. (Móðir, ungversk, 33 ára)

Foreldrunum þótti mjög mikilvægt að börn þeirra ættu samskipti við fjölskyldur sínar erlendis og litu á þetta sem leið til að efla móð-

urmál þeirra sem og að halda sambandi við ættingja sína erlendis og viðhalda menningararfi þeirra.

Foreldrarnir áttu lítil samskipti við tungumálasamfélög sín á Íslandi. Hins vegar áttu sumir foreldranna samskipti á netinu við annað fólk sem talaði sömu tungumálin eða tilheyrðu einhverjum nethópum í mismunandi löndum.

Tveir foreldranna höfðu skráð börn sín í móðurmálsnám á netinu eða í upprunalandi sínu. Aðrir foreldrar tóku fram að þeir ætluðu að skrá börn sín á móðurmálsnámskeið á Íslandi þegar tækifæri gæfist til. Ein móðir benti á að barnið hennar væri í móðurmálsskóla á hverjum laugardegi. Hún sagði að börnin sín væru ekki alltaf til í að fara í skólann og að þetta gæti verið áskorun.

Þegar foreldrarnir voru spurðir hvort þeir teldu að leikskólar ættu að styðja við móðurmál barna þeirra höfðu þeir áhyggjur af því að þetta gæti ruglað börnin eða að börnin myndu ekki læra móðurmálið rétt í leikskólanum. Ein móðir sagði um þetta:

Ég skil að þau þurfi ekki að finna út hvernig á að tala á lettnesku vegna þess að þau munu ekki kenna henni rétta lettnesku. Þau kunna ekki tungumálið. Þannig að þau geta aldrei gert það. (Móðir, lettnesk, 25 ára)

Foreldrarnir kunnu þó allir að meta að leikskólar barna þeirra styddu móðurmál barnanna með því að taka vel á móti þeim og hvetja til notkunar móðurmálanna þó að engin raunveruleg kennsla væri á þessum tungumálum í leikskólunum.

4.2 Mikilvægi íslenskunáms

Þetta þema felur í sér viðhorf foreldra til mikilvægis íslenskunáms fyrir börn þeirra. Foreldrarnir voru sammála um að mikilvægt væri að börn þeirra lærðu íslensku svo þau gætu verið virkir þátttakendur í íslenskum skólum og samfélagi. Þeir nefndu einnig mikilvægi þess fyrir börnin að geta átt samskipti við jafnaldra sína. Hjón sem tóku þátt í viðtali saman sögðu: „Við búum á Íslandi, þannig að ... íslenska í þeim skilningi er mikilvæg til að geta starfað í samfélaginu.“

Önnur móðir tók í sama streng:

Ég meina, ég vil að hún læri það í leikskólanum, því það er mjög mikilvægt, hún getur haft samskipti við hina krakkana. Vegna þess að ég veit að það eru margir krakkar sem eru frá öðrum löndum líka, en í leikskólanum er ... hvernig á að segja ... sameiginlega tungumálið er ekki enska. Það er íslenska svo það er mjög mikilvægt fyrir hana að geta líka átt samskipti þar. Þar af leiðandi, og að mínu mati þegar barnið er lítið, þá er gott að læra eins mikið og hægt er. Því þetta er tíminn ... tækifærið til að læra. Þegar hún eldist verður það erfiðara ... (Móðir, lettnesk, 25 ára)

Annað foreldri útskýrði hvers vegna henni fyndist íslenskan mikilvæg fyrir börnin sín:

... það er mjög mikilvægt ... fyrir allt, fyrir lífið í framtíðinni. Við fluttum hingað ... við þurfum líka að læra að búa hér ... tala íslensku vel og hafa sömu tækifæri og íslensk börn. (Móðir, pólsk, 37 ára)

Foreldrarnir töldu það hlutverk leik- og grunnskóla að kenna börnum sínum íslensku. Þó að sumir af foreldrunum töluðu nokkra íslensku höfðu þeir áhyggjur af því að ef þeir myndu reyna að kenna börnum sínum íslensku gætu þeir ekki gert það nógu vel. Hins vegar studdu flestir foreldrar íslenskunám barna sinna með því að útvega þeim bækur og fræðslufni á íslensku. Ein móðir sagði:

Ég meina ... að mínu mati er staðreyndin sú að hún er að læra lettnesku og ensku, það er mitt starf og hlutverk þeirra er að kenna henni íslensku, svo ég hef ekki einu sinni verið að biðja um neins konar hjálp. ... þeirra hlutverk er að kenna henni íslensku ... svo hún geti átt samskipti við aðra krakka og kennarana og mitt starf er að kenna henni ensku og lettnesku. (Móðir, lettnesk, 25 ára)

4.3 Hlutverk ensku

Þetta þema nær yfir skoðanir foreldra á mikilvægi ensku fyrir börn sín. Í fjölskyldum þar sem foreldrar áttu mismunandi móðurmál töluðu þau við börnin sín hvort á sínu móðurmáli. Hins vegar notuðu þessir foreldrar ensku í samskiptum sínum á milli, sem leiddi til þess að börn þeirra lærðu ensku ásamt tveimur móðurmálum. Ein móðir tók

fram að dóttur sinni myndist þægilegra að tala ensku en móðurmál sitt, jafnvel þó að hún hefði talað við dóttur sína á móðurmáli sínu frá því að hún fæddist:

Mér finnst eins og að enska sé þægilegri fyrir hana. Eins og þegar við segjum eitthvað á ensku, þá er hún svo opinská en um leið og ég byrja að tala lettnesku, þá er eins og að hún fari að forðast mig. Hún vill ekki heyra hana talaða eða eitthvað álíka. Ég veit það ekki, kannski er það vegna þess að hún er að ruglast eða eitthvað. En ég er samt að reyna. (Móðir, lettnesk, 25 ára)

Önnur móðir lýsti því hvernig foreldrarnir skipulegðu notkun tungumála sinna heima við. Foreldrarnir töluðu hvort sitt móðurmál við barnið sitt, en ensku sín á milli:

Okkar á milli tölum við ensku, en hún skilur hana líka, svo það fer eftir skapi hennar. Stundum notar hún öll tungumálin í einni setningu. Það er allt í lagi. Það sem er að gerast í höfðinu á henni er líklega mjög erfitt. Ég veit það ekki, kannski gerir hún sér ekki einu sinni grein fyrir því. ... ég meina, ég held, frá mínu sjónarhorni, þar sem ég er ungversk, þá held ég að það sé mitt starf að kenna dóttur minni ungversku og styðja hana. Ekki ... láta hana tala ensku ... okkur líkar ekki að kenna henni ensku. Það er bara eitthvað sem hún hefur tileinkað sér við það að hlusta á okkur og nokkur börn í leikskólanum og teiknimyndir sem við leyfum henni að horfa á. (Móðir, ungversk, 33 ára)

Börnin virtust læra ensku í leikskólanum af öðrum börnum og af sjónvarpinu.

4.4 Vinna með fjöltyngi í leikskólum barnanna

Þetta þema felur í sér dæmi um hvernig unnið er með fjöltyngi í leikskólum barnanna. Á meðan leikskólustjórar héldu því fram í viðtölunum að stefna og starfshættir leikskólanna væru tungumála- og menningarmiðaðir var íslenska aðalmálið sem talað var. Hins vegar voru lög og orð á móðurmálum barnanna og útprentanir á mismunandi tungumálum settar á ýmsa hluti, veggi og staði í leikskólanum

til að styðja við málvitund og móðurmál allra barnanna. Starfsfólkið notaði ensku í samskiptum við þá foreldra sem ekki töluðu íslensku.

Leikskólarnir kynntu dagskipulagið á sjónrænan hátt fyrir börnunum frá yngstu deild til þeirra elstu þannig að þau þekktu dagskrána frá upphafi, tengdu saman myndir og orð og upplifðu öryggi. Leikskólarnir lögðu áherslu á nám án aðgreiningar þar sem öll börn tækju þátt, frekar en sérstaka kennslu fyrir einstök börn og smærri hópa. Einn leikskólastjóranna lýsti þessu:

Við reynum auðvitað að hafa öll börnin saman í hópnum sínum, ekki sér, ... í sérkennslu ... okkur finnst það mikilvægt ... þetta er ekki sérkennsla fyrir börn af erlendum uppruna, hér þurfa þau ekki sérkennslu, kannski örlítinn aukastuðning við íslensku ... svo að efniviðurinn hér er mjög aðgengilegur og sýnilegur í leikskóladeildunum. ... það er hópavinna, lestur bóka ... mikið sungið og spjallað ... unnið saman ... stafir og tölur eru sýnilegar í deildunum. (Skólastjóri 1, Leikskóli 1)

Einnig lögðu leikskólastjórar áherslu á að bera virðingu fyrir öllum tungumálum barnanna og tengja við þau í skólastarfinu. Einn leikskólastjóri sagði:

Við ... svona spyrjum líka ef við erum að kannski læra ný orð eða þau eru að forvitnast með einhver skritin orð, sérstaklega hérna eldri náttúrulega, þú veist, þetta orð þýðir þetta á íslensku, hvernig segjum við það á pólsku? Hvernig segjum við það á spænsku? Þannig að, þú veist, við ... notum fjölbreytileikann í eitthvað jákvætt líka, til að læra ... skilurðu, af hvort öðru þannig að þau finni líka að mitt tungumál skipti máli, það er svolítið merkilegt að þau finni líka þú veist að, ég kann að tala íslensku og pólsku, það er svolítið frábært. (Skólastjóri 1, Leikskóli 3)

Í viðtölum við starfsfólk kom líka fram að mikilvægt væri og mikill hagur fyrir leikskólana að þar starfaði fólk af fjölbreyttum uppruna og tungumálakunnátta þess væri mikilvæg til að styðja við fjöltyngd börn. Þó að öll tungumál væru virt og vel metin í leikskólunum var aðalmálið íslenska. Reynt var að hvetja börnin til að tala íslensku á meðan þau léku sér í fjölbreyttum hópum til að koma í veg fyrir jaðarsetningu. Á sama tíma var lögð áhersla á að bera virðingu fyrir

öllum tungumálum og þann skilning að barn sem kæmi inn í leikskólann með annað móðurmál þyrfti meiri tíma til að læra íslensku en börn sem kæmu úr íslensku málumhverfi:

Ég legg rosalega mikla áherslu á það að við virðum öll tungumál, það er ekkert eitt mál sem er bara ríkjandi hérna. Við tölum tíu eða fleiri tungumál hérna í skólanum. Mín skoðun er sú að móðurmálið okkar er svo stór hluti af okkar sjálfsmynd og ég segi alltaf þegar börnin byrja hérna í leikskóla, þá koma þau hérna inn 18 mánaða eða tveggja ára og annað er pólskt, búið að vera bara í pólsku umhverfi, og hitt er íslenskt. Þá standa þau alveg jafnfætis, ég útskýrði þetta fyrir fólkinu mínu. Þau eru kannski alveg jafn sterk málfarslega en nú ætla bara annað barnið að fara líka að læra íslensku, þar af leiðandi hægir á máltökunni og þarna fer að reyna meira á okkur og ég þyrfti svolítið í byrjun að fá fólk til að skilja að við verðum að fara niður til barnanna, niður á gólf. (Skólastjóri, Leikskóli 2)

5. Umræður

Niðurstöður rannsóknarinnar benda til þess að foreldrarnir hafi þróað skýrar tungumálastefnur sem þeir innleiða á skipulegan og fjölbreyttan hátt. Þeir taka virkan þátt í að velja hvaða tungumál þeir nota og kenna börnum sínum auk þess að velja margvíslegt námsefni við hæfi og móðurmálsnámskeið. Þetta er í samræmi við skrif King o.fl. (2008) og Spolsky (2004) um tungumálastefnu fjölskyldna. Enn fremur styðja foreldrar börn sín í daglegri notkun ólíkra tungumála og veita stuðning þegar börnin virkja öll tungumálaúrræði sín (García og Wei 2014). Það virðist ekki vera munur á fjölskyldum sem tilheyra stórum (t.d. pólskum) og litlum (t.d. ungverskum) tungumálahópum á Íslandi. Hins vegar, eins og Wilson (2020) hefur haldið fram, eiga börn þeirra ekki öll eins djúp tengsl við upprunamenningu og móðurmál og foreldrar þeirra og tungumálavali þeirra er í sumum tilfellum frábrugðið tungumálavali foreldra þeirra. Foreldrarnir eiga það líka sameiginlegt að halda uppi tengslum við fjölskyldur sínar erlendis og sumir einnig við tungumálahópa á Íslandi eða á netinu. Foreldrunum þykir mjög mikilvægt að börn þeirra eigi samskipti við fjölskyldur sínar erlendis. Þeir líta á þetta sem leið til að styrkja

Þróun móðurmáls barna sinna ásamt því að halda sambandi við ættingja sína erlendis og viðhalda tengslum við upprunamenningu sína.

Foreldrar barnanna óska eftir því að þau læri meirihlutamálið, íslensku, til að geta verið virkir þátttakendur í samfélaginu og skólum á sama tíma og þau þróa og efla móðurmál sitt og læsi eins og Chumak-Horbatsch (2012) og fleiri hafa fjallað um. Þetta er einnig í samræmi við það sem Schwartz (2018) hefur bent á um virka tungumálastjórnun fjölskyldunnar og áhrif samfélags og menntakerfis á hana. Wilson (2020) bendir jafnframt á að ákvarðanir um hvaða tungumál eigi að tala í fjölskyldum geti verið mjög pólitískar.

Börnin læra þó ekki bara íslensku heldur einnig ensku í leikskólunum sem og af sjónvarpi og netheimum. Sum læra líka ensku af foreldrum sínum sem eiga samskipti á ensku. Starfsfólk leikskólanna í rannsókninni notar ensku til að eiga samskipti við þá foreldra sem ekki tala íslensku, en notar íslensku í samskiptum við börnin. Þrátt fyrir að íslenska sé opinbert tungumál íslensks samfélags og menntakerfis er enska orðið mikilvægt tungumál í samskiptum við fjölskyldur innflytjenda (sjá einnig grein Elínar Þ. Þórðarsdóttur í þessu riti).

Börnin í fjölskyldunum í þessari rannsókn öðlast innsýn í öll tungumál sem þau verða fyrir daglega, allt að fjögur tungumál. Stundum nota þau mörg tungumál á heimilunum samhliða og virkja öll úrræði sem þau hafa í tungumálum til að ná samskiptamarkmiðum sínum eins og García og Wei (2014) hafa fjallað um. Foreldrarnir nota ýmiss konar fræðsluefni og aðferðir til að styðja við tungumálanám barna sinna, í takt við það sem García og Wei (2014) hafa fjallað um.

Chumak-Horbatsch (2012) heldur því fram að áhersla á eitt tungumál í aðstæðum þar sem fjöltyngd börn eru saman komin leiði til þöggunar þeirra, oft með alvarlegum afleiðingum. Leikskólastjórnarnir leggja áherslu á ýmsa tungumála- og menningarmiðaða starfshætti, virða og byggja á þekkingu og reynslu sem börnin og fjölskyldurnar koma með í leikskólana (Chumak-Horbatsch 2012; Cummins 2001) og vinna þannig gegn því að litið sé svo á að foreldrana skorti þekkingu (Robinson og Días 2006). Viðleitni í leikskólunum til að bregðast við fjölbreytileika tungumála barnanna og hvetja þau til að nota móðurmál sín endurspeglar fjölbreyttan tungumálabak-

grunn barnanna og fjölskyldna þeirra eins og fram hefur komið hjá Schwartz og Palviainen (2016). Hins vegar er íslenska aðalmálið í leikskólanum og málörvun fer að mestu leyti fram á íslensku. Bæta mætti þjálfun leikskólakennara á sviði fjöltyngis og læsis til að skapa traustari grundvöll fyrir fjöltyngi í skóla og frístundastarfi barnanna, í takt við það sem García og Wei (2014) hafa fjallað um.

Lokaorð

Grunnstoðir aðalnámskrár leikskóla (Mennta- og menningarmálaráðuneytið e.d.), læsi, lýðræði og mannréttindi, og jafnrétti tengjast fjöltyngi þannig að í aðalnámskrám er nú þegar sterkur grunnur fyrir áherslu á fjöltyngi í leikskólum. Innleiða mætti þessar stoðir með skýrari hætti og styrkja þannig fjöltyngi barna. Enn fremur er nýlegur leiðarvísir um stuðning við móðurmál og virkt fjöltyngi í skólum og frístundaskóla (Mennta- og menningarmálaráðuneytið 2020) gagnlegur til að styðja við fjöltyngi barna og skapa sterkari grundvöll fyrir tungumála- og menningarmiðaða starfshætti.

Meginframlag þessarar rannsóknar er að veita innsýn í tungumálastefnu níu fjölskyldna. Hún varpar einnig nokkru ljósi á tungumála- og menningarmiðaða starfshætti í þremur leikskólum barna þeirra. Rannsóknin takmarkaðist af viðtölum eingöngu, þar sem ekki var hægt að gera vettvangsathuganir vegna lokunar af völdum heimsfaraldursins 2020. Raddir barna koma ekki fram, en leitast verður við að bæta röddum þeirra við í næsta hluta rannsóknarinnar. Fjallað hefur verið um raddir kennara í öðrum greinum um rannsóknina.

HEIMILDIR

- Banks, Cherry A. McGee. 2013. „Communities, Families, and Educators working together for School Improvement“. Í *Multicultural Education: Issues and Perspectives*, ritstýrt af James A. Banks og Cherry A. McGee Banks, 8. útgáfa, 331–48. Hoboken: John Wiley and Sons.
- Braun, Virginia og Victoria Clarke. 2013. *Successful Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Chumak-Horbatsch, Roma. 2012. *Linguistically Appropriate Practice: A Guide for Working with Young Immigrant Children*. Toronto: University of Toronto Press.
- Creswell, John W. 2009. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Cummins, Jim. 2001. „Bilingual Children’s Mother Tongue: Why is it important for Education?“ *Sprogforum* 19, 15–20.
- Cummins, Jim. 2004. *Language, Power and Pedagogy. Bilingual Children in the Crossfire*, 3. útgáfa. Bristol: Multilingual Matters.
- Curdt-Christiansen, Xiao Lan. 2013. „Family Language Policy: Sociopolitical Reality versus Linguistic Continuity.“ *Language policy* 12, 1–6. DOI 10.1007/s10993-012-9269-0
- Emilsson Pesková, Renata. 2021. *School Experience of Plurilingual Children: A Multiple Case Study from Iceland*. Doktorsritgerð. Háskóli Íslands. <https://hdl.handle.net/20.500.11815/2648>
- Flick, Uwe. 2006. *An Introduction to Qualitative Research*, 3. útgáfa. Thousand Oaks: Sage.
- García, Ofelia og Jo Anne Kleifgen. 2010. *Educating Emergent Bilinguals: Policies, Programs, and Practices for English Language Learners*. New York: Teachers College Press.
- García, Ofelia og Li Wei. 2014. *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. London: Palgrave MacMillan.
- Hagstofa Íslands. 2022a. Börn í leikskólum með erlent móðurmál 2020. https://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Samfelag/Samfelag__skolamal__1_leikskolastig__0_lsNemendur/SKO01103.px/table/tableViewLayout1/?rxid=5dc6be04-b8a0-4676-b07f-5bb5e5c80d82
- Hagstofa Íslands. 2022b. Grunnskólanemendur með erlent móðurmál 2020. https://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Samfelag/Samfelag__skolamal__2_grunnskolas-tig__0_gsNemendur/SKO02103.px/table/tableViewLayout1/?rxid=c6fdc3da-5c08-4b73-b3a1-89a95f47b38f
- Hagstofa Íslands. 2022c. Mannfjöldi eftir fæðingarlandi, kyni og aldri 1. janúar 2021. https://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Ibuar/Ibuar__mannfjoldi__3_bakgrunnur__Faedingarland/MAN12103.px/table/tableViewLayout1/?rxid=46af59fd-8fcd-4f5e-915c-0ba3eb9e8142
- Hanna Ragnarsdóttir. 2018. „Building Empowering Multilingual Learning Communities in Icelandic Schools.“ Í *Handbook of Research and Practice in Heritage Language Education*, ritstýrt af Peter Pericles Trifonas og Themistoklis Aravossitas,

- 577–594. Springer International Handbooks of Education. Cham: Springer. <https://www.springer.com/gp/book/9783319446929#aboutAuthors>
- Hanna Ragnarsdóttir. 2021. „Educational Partnerships of Teachers, Parents, and Children in Multilingual Preschool Contexts.“ Í *Handbook of Early Language Education*, ritstýrt af Mila Schwartz, 1–17. Springer International Handbooks of Education. Cham: Springer.
- Hellman, Annette, o.fl. 2018. „Socially Just Learning Spaces: Inclusion and Participation in Preschool Settings in the Nordic Countries.“ Í *Learning Spaces for Inclusion and Social Justice: Success Stories from four Nordic Countries*, ritstýrt af Hönnu Ragnarsdóttur og Lars Anders Kulbrandstad, 119–151. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- King, Kendall A., Lyn Fogle og Aubrey Logan-Terry. 2008. „Family Language Policy.“ *Language and Linguistics Compass* 2 (5): 907–922.
- Kvale, Steinar. 1996. *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage.
- Kvale, Steinar. 2007. *Doing Interviews*. Thousand Oaks: Sage.
- Lanza, Elizabeth. 2007. „Multilingualism in the Family.“ Í *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*, ritstýrt af Peter Auer og Li Wei, 45–67. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Mennta- og menningarmálaráðuneyti. E.d. Aðalnámskrá leikskóla 2011. https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/ritogskyrslur/adalnskr_leiksk_2012.pdf
- Montrul, Silvina. 2015. *The Acquisition of Heritage Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139030502>
- Robinson, Kerry H. og Criss Jones-Diaz. 2006. *Diversity and Difference in Early Childhood Education: Issues for Theory and Practice*. Maidenhead: Open University Press.
- Schwartz, Mila. 2018. „Preschool Bilingual Education: Agency in Interactions between Children, Teachers, and Parents.“ Í *Preschool Bilingual Education: Agency in Interactions between Children, Teachers, and Parents*, ritstýrt af Mila Schwartz, 1–24. Vol. 25, Series Multilingual Education Book. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77228-8_12
- Schwartz, Mila og Åsa Palviainen. 2016. „Twenty-first-century Preschool Bilingual Education: Facing Advantages and Challenges in Cross-cultural Contexts.“ *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 19 (6): 603–613. doi:10.1080/13670050.2016.1184616
- Schwartz, Mila og Anna Verschik. 2013. „Achieving Success in Family Language Policy: Parents, Children and Educators in Interaction.“ Í *Successful Family Language Policy: Parents, Children and Educators in Interaction*, ritstýrt af Mila Schwartz og Anna Verschik, 1–20. Multilingual Education 7. Cham: Springer. doi:10.1007/978-94-007-7753-8_1
- Síðareglur háskólanna um vísindarannsóknir. 2020. https://www.hi.is/sites/default/files/ame18/reglur_sidanefnd_hv_5_nov_2020.pdf
- Spolsky, Bernard. 2004. *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Spolsky, Bernard. 2007. „Family Language Management: Some Preliminaries.“ Í *Studies in Language and Language Education: Essays in Honor of Elite Olshtain*, ritstýrt af Anat Stavans og Irit Kupferberg, 429–449. Jerusalem: The Hebrew University Magnes Press.
- Stjórnarráð Íslands. Mennta- og menningarmálaráðuneytið. 2020. Leiðarvísir um stuðning við móðurmál og virkt fjöltyngi í skóla- og frístundastarfi. https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/MRN/Leidarvisir%20um%20studning%20vid%20modurmal_islenska.pdf
- Wilson, Sonia. 2020. *Family Language Policy: Children's Perspectives*. London: Palgrave Macmillan.

ÚTDRÁTTUR

Leikskólabörn og tungumálastefna fjölbreyttra fjölskyldna þeirra: Notkun tungumála í tví- og fjöltyngdum fjölskyldum

Með fjölgun íbúa af erlendum uppruna í íslensku samfélagi undanfarin ár hefur tungumálum barna í skólum jafnframt fjölgað. Markmið greinarinnar er að varpa ljósi á tungumálastefnur fjöltyngdra fjölskyldna á Íslandi, aðferðir sem fjölskyldur nýta við að kenna börnum sínum tungumál, og áskoranir og tækifæri sem foreldrar upplifa í tengslum við fjöltyngi barna sinna. Verkefnið er eigindleg rannsókn með níu tví- og fjöltyngdum fjölskyldum með innflytjendabakgrunn og leikskólum barna þeirra. Fjölskyldurnar voru valdar með markmiðsúrtaki í þremur sveitarfélögum á Suður- og Suðvesturlandi á grundvelli upplýsinga frá leikskólum. Sveitarfélögin voru valin til að endurspeglar ólíka staðsetningu og menntastefnu á Íslandi. Gögnum fyrir þessa grein var safnað frá 2020 til 2021 með hálfskipulögðum viðtölum við alls tíu foreldra í níu fjölskyldum og fjóra skólastjóra í þremur leikskólum sem börnin sóttu. Niðurstöður rannsóknarinnar benda til þess að foreldrar hafi þróað skýrar tungumálastefnur sem þeir innleiða á skipulegan og fjölbreyttan hátt. Þeir taka virkan þátt í að velja hvaða tungumál þeir nota og kenna börnum sínum, auk þess að velja margvíslegt námsefni við hæfi og móðurmálsnámskeið.

Lykilorð: Tungumálastefna fjölskyldna, tví- og fjöltyngi, leikskólar, starfshættir.

ABSTRACT

Preschool children and the language policies of their diverse families: Language use in bi- and multilingual families

With a growing number of people with a foreign background in Icelandic society in recent years, the number of heritage languages of children in schools has also grown. The aim of the article is to shed light on the language policies of multilingual families in Iceland, methods which they use to teach languages to their children, as well as challenges and opportunities which parents experience related to their children's multilingualism. The project is a qualitative study with nine immigrant families and their children's preschools. The families were selected through purposive sampling in three municipalities in the South and Southwest of Iceland based on information from preschools. The municipalities were selected to reflect different locations and educational policies in Iceland. Data for this article was collected from 2020 to 2021 in semi-structured interviews with altogether ten parents in nine families and four principals in three preschools which the children attended. The findings of the research indicate that the parents have developed clear language policies which they implement in an organized and diverse manner. They participate actively in choosing which languages they use and teach their children, as well as choosing varied and suitable educational material and heritage language courses.

Keywords: Family language policies, bi- and multilingualism, preschools, educational practices.